

Vaalitapahtumien tunnekuohunta tarkoituksenmukainen

Ei ole yksin minun oivalluksiani verrata yhteiskuntamme kehitystä eläinlajien syntyyn. Evoluutioteorian ydin on, että elinympäristön muutospainne pakottaa eläin- ja kasvilajeja sopeutumaan alati muuttuviin olosuhteisiin.

Mikäli ne eivät pysty, jatkuvuus on uhattu. Vastaavasti on yhteiskuntamme ja kulttuurimme kehitys kuvailtu samalta näkökulmalta:

Yhteiskuntajärjestyksistä jää eloon se, joka taitavimmin vastaa jäsentensä tarpeisiin.

Varsinkin isoissa yhteiskunnissa kuten valtiollisissa, järjestelmään kohdistuu melkoinen paine.

Miljoonat yksilöt haluavat tuntea itsensä kotoisaksi ja kuunnelluiksi. Kun tämä ei koskaan toteudu edes lähimainkaan, yhteisöön kertyy aggressioita, stressiä, joka etsi ulospääsyä.

Tämä on yhteiskunnan kohtalonkysymys: miten johtaa tyytymättömyyttä pois, jotta se ei kohdistu hajottavasti itse yhteiskuntaan.

Keinovalikoima on todella laaja ja vuosituhansissa hioutunut. Eräs runsaasti käytetty tapa on hyökätä naapurivaltioon tai vaikka ”pahan akseliin”, toki hyvin selityksin. Ihmiset purkavat vihansa täydellisimmin, jos he kokevat olevansa oikealla asialla. Ja taas kansa voi paremmin.

Silloin sisäpoliittinen ongelma hakee ratkaisunsa maan rajojen ulkopuolelta.

Vähän rauhanomaisemmaksi konstit muuttuvat, jos on ”omista” kyse. Yhteiskunnan sisälläkin on joukko kohteita, jotka palvelevat stressinpoistajina. Purnataan EU:sta, jonka osana jo olemme (taisihan suuri osa kansasta kannattaa liittymistä, koska luvassa oli halvemmat kanamunat).

Maalitauluiksi kelpaavat tietenkin kaikenlaiset epäkohdat, mutta vaistomaisesti haemme henkilöitä, joiden epäilemme olevan asioiden takana. Näin mielemme tahtoo nähdä kytköksiä, vaikka ne eivät olisi olemassakaan. Tätä tarvetta palvelevat meidän poliittisessa järjestelmässämme, ja nyt pääsen asiaan, poliitikot.

Poliitikko on ihminen, joka suostuu siihen, että väki kohdistaa häneen toiveitaan paremmasta huomisesta. Valittuna hän lähtee näillä eväin kansaa edustamaan ja huomaa pian, että liikkumavaraa on vähemmän kuin hän luuli. Demokraattisen päätösjärjestelmän itse muodollisuudet vievät paljon työaikaa ja sitten ovat vastassa toiset, jotka ovat aina eri mieltä (olennainen osa demokratiaa).

On vahvoja perusteluja sille, että merkittävimmät tekijät, jotka kuljettavat maamme ja maailmamme historiaa eteenpäin, eivät ole itse poliitikkojen käsissä; ei edes Bushin.

Vanha historiankirjoitus on kyllä henkilökeskeinen tapa kuvata tapahtumasarjoja, mutta vastaankin voi väittää:

Kaikki päätöksentekijät vain reagoivat tilanteisiin pienellä liikkumavaralla, jonka järjestäytyneen yhteiskunnan säännöt heille antavat.

Yritysjohtaja ei voi astua ulos taloudellisesta kannattavuuspohjasta, vaikka hän istuisi miten korkeilla palleilla tahansa. Poliitikko ei voi puuttua vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin jos siihen liittyy riski maitten välisten suhteiden rikkoontumisesta. Jos he silti ylittävät liikkumavaransa, he menettäisivät ammattinimikkeensä.

Politiikkojen sosiaalinen ryhmä vakauttaa sisäpoliittisen tilanteen: he ovat aina käytettävissä toiveidemme ja vihaamme kohteena, heitä voi mollata, syyttää maamme tilasta ja vihdoin myös hylätä.

Tuolla tavoin huomiomme kääntyy pois yhteiskuntamme rakenteellisista heikkouksista, niistä jotka eivät muutu äänestämällä. Systemi toimii niin kuin sisilisko, joka selviää saalistajalta luopumalla hännästään. Täällä uhrataan poliitikko, raamatullisina aikoina (synti)pukki.

Suomen valtiojärjestelmä on onnistunut tyydyttämään ihmisten tarpeita paljon paremmin kuin esimerkiksi Neuvostoliitto. Jälkimäinen kuuluu järjestelmiin, jotka lopulta eivät pystyneet enää kanavoimaan hajottavia voimia itsestään poispäin. Kulttuurievoluutio kitki sen kartalta.

Käsittääkseni astumme yleismaallisesti seuraavaan vaiheeseen:

Enemmän tai vähemmän onnistuneen aggressionhallinnan jälkeen seuraava kohtalonkysymys on järjestelmiemme rakenteellinen jähmeys. Eli minkä verran se pystyy löysentämään otettaan, kun toisaalta turvallisuusvaatimukset voimistuvat. Yhteiskunta on sitä elinvoimaisempi, mitä enemmän se pystyy kohtaamaan erilaisuutta ja rakentamaan niistä aineksista kevyenoloisen kokonaisuuden. Toisaalta henkisesti toimiva yhteiskunta ei välttämättä ole kaukoviisas. Globalisoituvassa maailmassa yhteiskuntien hyvinvoinnin tila rakentuu niin hillittömästi resurssien käytön varaan, että ne pystyvät varmistamaan sisäisen rauhan enää polkemalla toisia maailmanväestöjä.

Viime vuosikymmenten aikana tilanne on maailmanlaajuisesti huonontunut. Sivistyksen monokulttuuri on leviämässä, kyvyttömyys kohdata ja vaihtoehdottomuus myös. Lööpeissä asiat saavat valtavia tunnelatauksia ja niiden kautta ihmisten manipuloitavuus kasvaa. Terrorismi-, susi-, maailmanloppu- ja muut pelot ohjaavat käytöstämme varmasti ja poliittinen järjestelmä toimittaa niitä.

Suuri määrä ihmisten henkisistä voimista kuihtuu oravanpyörässä. Oliko presidenttiehdokkaalla asianmukainen solmio? Värähtikö hänen ilmeensä?

Maamme ja maailman asiat eivät ole välttämättä niistä kiinni. Meille jatkuvasti tarjoutuva tunneralli haittaa näköä. Huomasiko kukaan mikään?

Lasse Nordlund (19.1.2006)